

Görüşler - Okuyucu Mektupları

Opinion Papers - Letters

Dünya Literatüründen

Kitapçı mı Kütüphane mi?

American Libraries'in Mart 1998 tarihli sayısında yer alan ve bir solukta okunabilen yazı dizisindeki tartışmaları bu köşemizde kurguladığımız anlayışla okurlarımıza ulaştırmayı istedik. Seçimi yaparken bazı meslekî kaygıları taşımaktan da kendimizi alıkoyamadık. Bu düşüncenin nedenleri anlatının ilerleyen satırlarında açıklığa kavuşacaktır.

Sözkonusu tartışmaların temel konusunu Amerika'da halk kütüphanelerinin cazibesini yitirmeye başlaması ve büyük kitap satış merkezlerinin giderek bu kütüphanelerin yerini alacağı kaygısı oluşturmaktadır. Gerçekten de son yıllarda yeni dünyanın arka bahçesinde bırakılan halk kütüphanelerinin işleyişi bakımından pek çok ülkede mutlak doyuma ulaşamadığına tanık oluyoruz. Bu alanda yaşanan sorunlar farklı kültürlerin değer yargılarına göre bir çeşitlilik göstermektedir, kuşkusuz. Ancak nerede yaşarsa yaşasınlar, kütüphaneden uzaklaşmaya başlayan ya da kütüphaneleri 'öteki' hatta son seçenek kabul eden veya bizdeki gibi görmezden gelen bir toplulukla başbaşa kalıveren kütüphaneciler hep 'mutlak iyi' için çaba göstermekten vazgeçmiyorlar.

Steve Coffman, büyük kitapçıların müşteri kazanma olanakları bakımından kütüphanelerden daha şanslı olduklarını ortaya koyuyor. Araştırmasında bu mağazalardan sadece birisi olan The Barnes&Noble'in mali portresi ve çalıştırdığı personel ile bir halk kütüphanesini karşılaştırıyor (1998: 40-46).

Coffman'a göre kitapçılar çok sayıda kitaba sahipler. Amerika'da pek çok kitapçı halk kütüphanelerinin tümünün sahip olduğu dermenin %85'inden daha fazlasına sahip. Barnes&Noble gibi kitapçıların ortalama 150.000-200.000'e kadar uzanan başlık sayısı giderek daha da büyümektedir (1998: 40).

Yazı dizisinden topladığımız diğer verileri öykülemeye ne dersiniz?

“Herkesin özgürce ve zaman sınırlaması olmaksızın girip çıktığı dinlenme ve okuma odalarının bulunduğu bir kitapçı dükkanını canlandırın gözleminizin önünde. Odaları antik tarzda döşenmiş, bütünüyle ahşap yapısıyla eski dünya kütüphanelerini anımsatan bir kitapçı, vitrinini süsleyen en güzel duyurularla sizi içeriye davet eder. Bu daveti kütüphanelerin kapalı olduğu akşamın ilerleyen bir saatinde kayıtsızca kabul edersiniz. Arkadaşınız ya da çocuğunuzla sohbet ederek girdiğiniz büyük salonda sessizliğin dışlandığı bir hareket ve güleryüzlü görevliler sizi karşılar. Kendinize rahat bir ortam seçtikten sonra kahvenizi alırken müziğin yavaş temposu eşliğinde raflara yönelirsiniz. Raflarda kitapların çok genel konu başlıklarına göre düzenlendikleri çeşitli yönlendirmelerle anlaşılmaktadır. J.R.R. Tolkien’in kitaplarını ‘edebi romanlar’ için ayrılan raflarda alfabe sırasına göre dizilen kitaplar arasında bulmanız çok zor olmasa gerek. Görevliler bulamadığınız kitaplar için bilgisayarda kayıtlı envanter programını kullanarak size yardımcı olabilirler. Çok kısa bir sürede kavuştuğunuz kitabı rahat bir ortamda okuyabilir ya da satın alabilirsiniz. Ancak çıkarken okumak üzere seçtiğiniz kitabı alıkoyduğunuz süre ölçüsünde bir miktar ödeme yapmayı unutmuyorsunuz. Zaten sizin için büyük özveri sayılmaz bu kadarı.

Burada öykülediğimiz nitelikte kitapçıları Amerika’da bulmak çok zor olmasa gerek (İstanbul’da Beyoğlu’nda da benzer örnekleri ziyaret edebilirsiniz). İsteyen herkes, bir saat için en fazla \$7.50 ödeyerek bu kitapçılardan yararlanabilmektedir. Ancak halk kütüphanesinden yararlanabilmenin maliyeti çok daha fazladır (Bu maliyette kullanıcı ve devletin yaptığı harcamalar birlikte değerlendirilmektedir: Okuyucu kartı, kataloglama maliyeti, personel giderleri gibi). Aynı yazı da halk kütüphanesinde kulanıcılara sunulan bütün hizmetlerin maliyeti küçümsenemeyecek miktarlarda olmasına rağmen kitapçılar kitaplarla ilgili sohbet saatleri, tartışma grupları, tanıtımlar, öykü saatleri, yazar-halk kütüphanesi görünümüne kolaylıkla sahip olabiliyorlar (1998: 41).

Hatta medyada bile bu tür kitapçıların zihinlerdeki ideal kütüphane kavramına daha yakın bulunduğundan söz edilmektedir. Bernard Vavrek halk kütüphanelerinin hizmetlerinin yeniden sorgulanarak gerçekten bir “bilgi işletmesi” olup olmadığına karar verilmesini salık veriyor. Bu anlamda tartışmaya açılan önerilerin bazılarını maddeler halinde burada özetleyebiliriz:

- Halk kütüphanelerinin dermelerini sınıflandırmak ve kataloglamak için kullanılan evrensel sistemlere gereksinim duyulmayabilir. Bunun yerine kitaplar konularına göre ve çok genel bir sınıflandırma sistemi (envanter sistemi gibi) ile düzenlenebilirler.

- Bibliyografik denetimi sağlamak için büyük kitapçılarla işbirliği yapılarak elektronik veri değişimi sağlanabilir.
- Kataloglama ve danışma hizmetinde daha az maliyetle kullanıcıya daha uygun hizmet verilmesine çalışılmalıdır.
- Kütüphanelerin çalışma saatleri artırılmalıdır.
- Kullanıcılar için daha çekici ve rahat bir ortam sağlanmalıdır.
- Kütüphanecilerin kullanıcıya daha yardımsever ve sıcak davranmaları sağlanmalıdır.

Yazımızın bitiminde okurlarımız Amerikalı meslektaşlarının taşıdığı kaygılarla ülkemizin gerçeklerini karşılaştırabilirler. Belki pek çok açıdan böylesi bir sorunun gündeme gelmesi bile ülkemiz için bir fantezi olabilir. Yine de biraz düş görmenin kimseye zararı olmayacağı inancındayız. Bir okuyucu olarak ellerinizin arasındaki kitaplarla gülümseyerek çıkarken baktığınız iki görevliden hangisi size daha çekici gelirdi? “Kredi kartıyla mı yoksa nakit mi ödeyeceksiniz” sorusunu soran bir kasiyer mi yoksa “Kütüphane kartınız var mı?” diye soran bir kütüphaneci mi? Bu durumda kütüphanecilerimize Coffman ve Vavrek’in görüşleri üzerinde düşünmelerini salık veriyoruz.

Kaynakça

- Coffman, Steve (1998). “What if you ran your library”, *American Libraries* March : 40.
- _____ (1998).”Like a bookstore”, *American Libraries* March :41-46.
- Vavrek, Bernard (1998). “What are public library users really buying?”, *American Libraries* March : 42-43.

Dr. Özlem (Gökkurt) Bayram
A.Ü. DTCTF Kütüphanecilik Bölümü